

Pécsi kor- szakok

Pécsrel kapcsolatban majd minden szegedinek van egy kis nosztalgiaja: ott a Mecsek, a hegy, ami bennünket, átölel minket mindig elbűvöl. Persze az önvigasz nem kék: Szegedé a Tisza, s ha a pécsi ember szegedivel kerül össze, nyomban elpanaszolja, milyen nehéz, ha egy városnak nincs elég vize.

Nincsen? A hosszúra nyúlt télutón járom Pécs utcáit. Bár reggel még hó záporozott, délelőtti már sikkalják az utat a locsolókocsik. Valóságos pánik tör ki, pedig a locsolókocsik figyelmeztetnek, csak az utcák reménytelenül keskenyek. Tanács, tervező vállalat, ipari kiállítás, hivataiok, szerkesztőség. Azt ígyleksem kideríteni, hogyan tervezik, hogyan építik városukat a pécsiek. Hátha haza tudok hozni tapasztalataikból valamit!

Építkezés panelből

Nagyot fejlődött a felszabadulás óta Pécs. Mi tagadás, többet, mint Szeged, s ennek megvan a maga oka. Ahogy Németh Lajos, a Pécs m. j. városi tanács elnökhelyettese frappánsan kifejezte: „Először volt egy szén-, azután pedig egy uránkorszak, s bár már 1961 óta nincs semmilyen korszak, sokat építkezünk most is. A városépítők gazdag tapasztalatokon okulva végzik munkájukat.”

A „szénkorszak” szülőtte a Meszesen az „uránkorszak” szülőtte az Újmecekalján épült városrészt. Az utóbbi ötezer lakásában már 20-22 ezer ember él. Ha ezzel összevetjük, hogy Szegeden, az Odessza városrészen valamivel kevesebb mint ezer lakás épült eddig, s a lakók száma így három-ezernél nem is igen több, be kell látni, hogy Németh Lajosnak igaza van: a pécsi városépítőknek volt min tanulniuk.

Megtanultak például panelal építkezni. A hágyárakat maguk „találták ki”, s maguk építették fel. Igaz, nem olyan tökéletes, mint a szovjet hágyárak, évenként mégis mintegy 7-800 lakás felépítésére képes, s újabb költségek beinvesztálásával kapacitása 1300-ra növelhető. Ez a helyi igényeknek később is nagyjából megfelel majd.

A paneltől sokan idegenkednek, az építéskor és a lakók közül is. Főleg az nem tetszik benne, hogy mint nagyipari termék nem olyan harmonikus, nem olyan ideális, mint a téglából vagy betonból egyedi módszerekkel épített házak és lakások. De ezen a véleményen lehet és kell is vitatkozni, vagy akár változtatni is! A pécsiek a másodikat utat választották tulajdonképpen. Főként felfogásukban. Ahogy Bálint Já-

nos, a Pécsi Tervező Vállalat igazgatója megfogalmazta: „A panel azért korszerű, mert tömegesen lehet vele lakásokat építeni, tehát társadalmi igényt elégít ki.” S ezért még akkor is megéri alkalmazása, ha netán a felkészülés, a hágyár építése drága, s a vízszatúrálás aránylag lassú. „Bele kell nyugodni — mondta —, hogy ott, ahol a fejlődés dinamizmusa túllépi a korábbi határokat, számolni kell az ipar jelenlegi adottságaival. Szegeden sem lehet csak „ékszerket” építeni, olyanokat, mint a Tiszaparti Sellő-ház, vagy az Éva-cukrászda épülete. A technikai lehetőségek korlátozottak, kevés a munkaerő: egyetlen megoldás a józan megalkuvás. A tömegprodukción nem olyan esztétikus, darabosabb, de végül is célravezetőbb. S ha jó kézzel nyulunk a panelek építkezéséhez, akkor talán nemcsak tömeg, hanem színvonal is születik belőle.

Ezért határozta meg úgy annak idején, hogy a tervező vállalat legjobb szakemberét, Tillai Ernő építéskor bízták meg a panelházak megtervezésével. Először egyedi terv készült, amit azután tipizáltak. Az eredmény a fényképen is bemutatott házak sora. Szemmel láthatóan változatosabb, szebb mint a szegedi Odessza lakótelep házainak homlokzata, többet tudtak belőle kihozni, mint a téglablakból. Az igazsághoz azonban az is hozzátartozik, hogy mivel a jól sikerült típus tovább egyszerűsítették, végül is Újmecekalja összképe sem lett tökéletes. Most már tízezeres házakat is építenek panelekből, mégpedig elsőnek az országban, hamarabb mint Budapesten. S bizonyára nem véletlen, hogy Tillai Ernő Ybl-díjat kapott.

Nem telepet: várost

Persze a küllemnél fontosabb a lakó számára, hogy milyen a lakás belül, mennyire lakható. Ezzel kapcsolatban érdemes idézni a Városépítési című folyóirat tavaly októberi számából Dužné Nagy Katalin cikkét, aki a családnagyságok és a lakásnagyságok közti összefüggéseket vizsgálta. Ezt írja: például: „A mutatószámok arra utalnak, hogy Debrecenben és Miskolcon a családok eloszlása a lakásokban nem megfelelő. Ezekben a városokban indokolt lenne nagylakások építése. Pécsen és Szegeden a családok eloszlása a lakásokban egyenletesebb. Budapesten különösen a kétszobás lakásokban van jelentős hiány”. Tehát Pécsen nemcsak sok lakást építettek, hanem vigyáztak a lakások nagyságának arányosságára is. Ez a szegedi lakásépítéseknek is vitathatatl

erénye. A panelből készült lakások alapterülete és belmagassága azonban nagyobb valamivel az egyébként szokásosnál, tehát a régi lakások tulajdonosai még jobban jártak.

Szeged és Pécs lakásépítkezéseit nem könnyű összevetni: mi még panelal nem építkezünk. De fogunk, mert nélküle nem a harmadik sem a negyedik öt éves terv lakásprogramját nem tudnánk teljesíteni. Éppen a közelmúltban került szóba, hogy Dunaújvárosból hozunk panelt a Tarjántelepre, addig amíg fel nem épül, s termelni nem kezd a Szegedre tervezett hágyár.

A pécsieknek ilyen szempontból is vannak tapasztalataik, mivel Szekszárdra és Kaposvárra „exportálnak” termékeikből. A szállítást ugyan drágítja a dolgot, de különösképpen a ka-

posvári új lakónegyed igen jól sikerült. A televízió is bemutatja nemrég ezt a városrészt, melyben a pécsiek először hasznosították azt az újmecskaljai tanulságot, hogy a lakótelepek idejénálunk is lejárt, s ha talán nem is lehet egyértelműen kijelenteni, hogy ez a telepítési módszer nem vált be, ennyi bizonyos, hogy ma már nem telepet, hanem várost kell építeni.

A különbség nem a kifejezésben van, hanem a tartalomban. Kiderült, hogy a városlakó ember jobban szereti a zártabb települési formát, a házsorokat, utcákat, melyeket üzletek szegélyeznek. Ezt a városépítőknek figyelembe kell venniük. Ha így tervezik a lakónegyedeket, az nyomban azzal az előnnyel jár, hogy nem kell az egész területet letarolni: a környéken szükség van a zöldterületekre — ahol elhelyezhetik a bölcsődét, óvodát, iskolát —,

s nem zavarnak senkit a megbúvó régi házak sem, tehát a szanalások egy részét későbbre lehet halasztani. Azoknak, akiknek a szanalás a zsebére megy, ezt feltétlenül megérik.

A városias élményt nyújtó dcentrumban kellemesen érzik magukat az emberek, könnyebb a közlekedés megszervezése, s ha az új városrész a munkahelyekkel is kapcsolatba kerül, csökken a közutak összeforgalma. Utóvégre a külföldi nagyvárosok példája már bebizonyította, hogy nemcsak a gépkocsik száma szabja meg a forgalom nagyságát, hanem sokkal inkább a rájuk kényszerített napi kilométer.

Akárhogy is nézzük, a világszerte mutatkozó erős urbanizációs fejlődés a városfejlesztés tudatos irányítását követeli meg mindenütt, Pécsen és Szegeden is, s a feladatokat, csak az ipar adottságaiból kiindulva lehet elvégezni.

A kulcs átadásáig

A másik tanulság, amit a pécsiek eddigi munkájukból levontak, az előzővel szorosan összefügg. Amint Németh Lajos tanácselnökkellyettes elmondta: „A tanács pénztárcáját terhelő most, hogy Meszesen és Újmecekalján is kimaradt annak idején az építkezésből a kommunális és szociális ellátás biztosítása. Azóta kellett pótolni a hiányzó iskolákat, óvodákat, bölcsődéket, s a kereskedelmi hálózat még ma sem teljes.” Ebből a szempontból mi szegediek előrelátóbbak, mondhatni okosabbak voltunk.

A városfejlesztés újabb vonása most Pécsen a régi városrészek rekonstrukciója. Ezen a szakemberek átépítést, korszerűsítést értenek. Még ebben az öt éves tervben 400 lakás szanalása árán 1655 lakást hoznak létre a Szigeti városrészen, mely Újmecekalját északi oldalról köti össze Péccsel. Itt már a városias telepítési formát alkalmazzák. Később ugyanígy akarják rendezni a Budai kertvárost. Ennek a rekonstrukciónak az is előnye, hogy a lakók majd nem érzik magukat a várostól messze eső, idegen környezetben. Gazdasági előnye pedig, hogy adott az úthálózat, s közműveket sem kell építeni, csak hozzáigazítani az új követelményekhez.

Egy másik rekonstrukció már folyamatban van. Ez az úgynevezett városközpont, ahová az új megyeháza, a rendelőintézet, az ügyészség, s még több vállalati központ, iroda kerül. Az építkezést együtt csinálják, s így sokkal olcsóbb. Az intézmények elhagyott helyüket átadják a tanácsnak,

Pécs bányáira révén az ország egyik legerőteljesebben fejlődő városa lett. Szegednek nem voltak „korszakai”, melyeknek előnyei és hátrányai Pécshez hasonlóan alakíthatók volna arculatát. S a korszakok ideje közben lejárt. Most mindkét városra egyaránt az egyenletes, megfontolt, a lehetőségekhez és adottságokhoz alkalmazkodó fejlődés jellemző, s ez az, ami igazán jó. Eppen ezért talán soha nem volt ennyi egymástól eltanulni valójuk.

amely lakásokat alakít ki belőlük. Érdekes és feltétlenül figyelemre méltó, hogy az évenként 30-40 millióba kerülő beruházás teljes lebonyolítását a tervező vállalat végzi, az előkészítéstől a kulcs átadásáig.

Csak úgy, közbevetőleg: a városi tanácsnak is van be-beruházási vállalata, mégpedig nemcsak pécsi, hanem Baranya megyei illetőséggel. Az erők egybevonását éppen az új gazdasági mechanizmus követelményei miatt látták célszerűnek. Sőt tovább lépnek: a tervező vállalat beruházási részlegével is együttműködési szerződést készülnék kötni.

A harmadik öt éves tervben 3733 lakást épít Pécs. Ez nem lényegesen több, mint a szegedi terv, s akárcsak a szegediben, ebben is benne vannak a Borsodből letelepülő bányászok lakásai. Idén 724 (Szeged: 528) lakást építenek. Csak hogy az ércbányászok ebben az öt éves tervben legalább ezer, a szénbányászok ötszáz lakást építenek, ami szintén állami lakásnak számít. A statisztika végül is azért mutat majd a miénknl nagyobb számot.

Az állami lakásokon kívül társasházak és családi házak is épülnek természetesen Pécsen, mégpedig meglehetősen sok nehézséggel. A társasházprogram ugyan kész, de a tanács kénytelen az OTP-től 62 milliót hitelt kérni a kisajátítás és a közművesítés költségeire. Családi házra is nagy az igény, de a kijelölt városrészekben sincs elég szanalásmentes terület. Szegeden ezekben a dolgokban némileg jobban állunk.

Van-e visszatérés?

A címben feltett kérdésre dr. Pozsgai István, Csongrád megyei főügyész, Lovasi János alezredes, a Szegedi Büntetésvégrehajtási Intézet — Csillag börtön — parancsnoka, s maguk a legilletékesebbek, a szabadulók igennel felelnek. A cellákban, a börtönvilágban töltött hosszú hónapok, évek után egy kis ideig még furcsa a kinti élet, a jót azonban könnyű megszokni, ám mégsem sima a visszatérés a társadalomba.

Akarattal

Mi kell hozzá? Alapvetően és legfontosabbként az, hogy a szabaduló akarjon visszatérni, álljon munkába és végleg szakítson bűnös múltjával. Ennek egyengetése a szegedi és a nagyfai büntetésvégrehajtási intézetben kezdődik, mert a szabadságvesztés idején erre nevelik az elítélteket.

Az elítéltek visszatérését a társadalomba a szegedi és a nagyfai büntetésvégrehajtás azzal is segíti, hogy szabadulásuk előtt módot adnak arra, elhelyezkedésükért levelet írjanak vállalatokhoz, gyárakhoz, volt munkahelyükre. Ha a szabaduló nem kap pozitív választ, akkor a büntetésvégrehajtás értesíti a lakóhely szerinti illetékes tanácsot, hogy X. Y. letöltötte szabadságvesztését, s a jogszabályban előírtak szerint segítsék munkába állítását.

Törődés

a szabadul- takkal

A büntetést letöltők utógondozása, a törődés velük Csongrád megyében országosan példás, Szegeden azonban jelentkeztek hibák, főként az I. kerületi tanácsnál. A Csongrád megyei főügyészség évenként tanácskozik a büntetésvégrehajtási intézetek, a megyei rendőrfőkapitányság, a Csongrád megyei és a Szeged m. j. városi tanács és a Szakszervezetek Megyei Tanácsa képviselőivel a szabadulók társadalomba illeszkedésének kérdéseiről. Az e szervekből álló operatív bizottság cselekvően segít.

A Csongrád megyei főügyészség vizsgálata megál-

lapította, hogy a vállalatok, üzemek, intézmények általában biztosítják a szabadságvesztésből szabadultaknak a munkalehetőséget. Az utógondozásban azonban tovább kell lépni, s itt fokozódó szerepük van a társadalmi „aktivistáknak, a szabadulók pártfogóinak. Az a célkitűzés, hogy a szakszervezeti aktivisták vállalatok pártfogói feladatot, hézagosan valósult meg. Ezért az SZMT idén tanácskozási hívja össze a pártfogókat.

Az utógondozásban kiemelkedő eredmények vannak például a szegedi textilművekben, a szentesi járásban, a Csongrád megyei Húsiipari Vállalatnál, a Kenderfonó és Szövőipari Vállalatnál. Rossz a kép viszont — többek között — a Csongrád megyei Építőipari Vállalatnál.

Sajnos, vannak szabadulók, akik javithatatlan bűnözők, nem dolgoznak, folytatják züllött életüket. Ezek útja a szigorú ítélet után ismét a börtönbe vezet.

„Jó tisztessé- gesen élni”

Beszélgettem olyan emberekkel, akiket különféle bűncselekményekért ítéltek el, s ezt letöltve dolgoznak. Még a többszöri büntetett Z. is, gyári munkás, saját példájából állapította meg, hogy erős akarattal lehet szakítani a börtönéveivel.

— A cella, ami bizony nagyon rossz dolog, időnként még eszembe jut — mondja —, de miután igyekszem rendesen dolgozni, munkahelyemen sem hánytorgatják a börtönéveket. Jó tisztességesen élni.

A Csillagban tanult szakmát Y. azt mondja, hogy neki a Csillag-börtön csak jót tett, mert szabadulása után szakmunkásként dolgozhat. Felelős gazdasági poszton állt X. Sikkeszött. Büntetése letöltése után gépkocsivezető lett. Kollegái jó barátok, rendes embernek tartják.

A kisiklott, félrecsúszott, eltörtült bűnöző életék tehát a bűnhődés után jóra fordulhatnak. Az első kezdő lépésnek ezen az úton valóban jól a társadalom gyámolításával tehetők meg.

Morvay Sándor

Tavasodik a szegedi tógazdaságban

Megkezdik a halak kihelyezését

A Szegedi Tógazdaság felterítói és sándorfalvi üzemegekben megkezdtek a teletelt medencék lehalásztását a nagy tavakba. Az időjárás zavarja ugyan munkájukat s nem minden nap, csak olyankor tudnak dolgozni, amikor fagymentes felé emelkedik a hőmérséklet. Kerek számban egymillió kétgyaras pontyot és 1 millió 400 ezer egygyaras halat telepítenek ki az összesen kétezerhat száz holdat kitevő tavakba. Mindet egyenként átválogatják s megelőző védőoltásban részesítik az ivadékokat.

Már három év óta foglalkoznak különböző növényevő halak tenyésztésével. Amikor ezeket kapták, még csak mákszem nagyságú zsenge ivadékok voltak, most pedig szép számmal vannak kétkilósok is köztük. A leg-

több azonban a kétnyaras, amelyek átlagsúlya negyvenötven deka. Az idén a Dombóvári Halgazdaságtól növényevő anyahalakat is kapnak. A felterítói üzemegek korszerűen berendezett ikrakeltető házában április elején indul a munka, hogy minél több mesterségesen kelteztet ivadékot nevelhessenek.

A halászoknak most kezdődött a nagy tavasi idénymunkájuk, de a télen sem pihentek. A legnagyobb hidegben is derekasan helytálltak, hogy a szállítmányok pontosan érkezzenek, s nem is volt fennakadás a városok téli ellátásában. Ezenkívül mintegy százezer kéve nádát vágta le a télen. Ennek egy részét saját célra, a tórendszer töltéseinek megteremtésére használták fel, a többi pedig eladják a Csongrádi Nádgazdasági Vállalatnak feldolgozásra.